

Syllabus

Doodsangst bespreken in de behandeling

10 december 2020

RINO Plus

© Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een automatisch gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van RINO Zuid.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	2
	1.1 Doelstelling module	2
	1.2 De cliënt centraal	2
2.	Passie (hoofd)docenten	2
3.	Instapniveau deelnemers	3
4.	Opleidingslocatie	3
5.	Data, tijden en onderwerpen per ontmoeting	3
6.	Handboeken	3
7.	Afronding	3
8.	Evaluatie	3
9.	Leeractiviteiten per ontmoeting	4
	9.1 Ontmoeting 1	4
10.	Literatuuroverzicht	5
	10.1 Verplichte literatuur	5
	10.2 Aanbevolen literatuur	5

1. Inleiding

1.1 Doelstelling module

Gedachten over de eigen dood zijn bij vrijwel iedereen op de achtergrond aanwezig. Doodsangst uit zich vaak in een onrustig gespannen gevoel en de gedachte dat onszelf of onze naasten iets zal overkomen. Angst voor de dood komt op de voorgrond door een ernstige ziekte, het verlies van een naaste, een ongeluk op het werk of een ramp. Krijgt het leven weer zijn normale loop, dan bannen we de dood uit ons leven en bezweren we de angst door de illusie te koesteren dat we onsterfelijk zijn.

In de behandeling wordt weinig gepraat over de dood, hoewel het duidelijk is dat de dood een belangrijke rol speelt in ieders leven. Als de behandelaar er niet over begint, blijft de dood vaak onbesproken.

In deze workshop staan de volgende vragen centraal:

- Hoe herkent de behandelaar de verschijnselen van doodsangst?
- Wat helpt hem de dood te bespreken?
- Op welke wijze kan hij de patiënt helpen de angst voor de dood te hanteren?

De nadruk ligt op het praktisch oefenen met de bespreking van de dood en angst daarvoor. Ook zijn er korte theoretische inleidingen over de achtergrond van de doodsangst en resultaten uit empirisch onderzoek.

Na afloop beschikken de deelnemers over inzicht in de angst voor de dood en over vaardigheden om deze angst met hun patiënten te bespreken.

1.2 De cliënt centraal

Samen met de patiënt onderzoek ik met welke angsten voor de dood hij worstelt, wat zijn beeld is van de dood en hoe dit beeld ontstaan is. Daarnaast bespreek ik met hem hoe hij in het leven staat, en hoe hij aan het eind van zijn leven wil terugkijken. Aan welke zaken wil hij vooral aandacht geven, bijvoorbeeld aan familie, aan werk of aan vrije tijd. Wat kan hem helpen een goede afweging te maken. Als therapeut vind ik het boeiend om aan te voelen en te begrijpen waar patiënten mee worstelen. Om hen te helpen zichzelf beter te begrijpen, oog te krijgen voor hun valkuilen en herhalende patronen in hun relaties, en hen te ondersteunen bij het verkrijgen van de regie over hun leven.

1.3 Context binnen wetenschap en praktijk

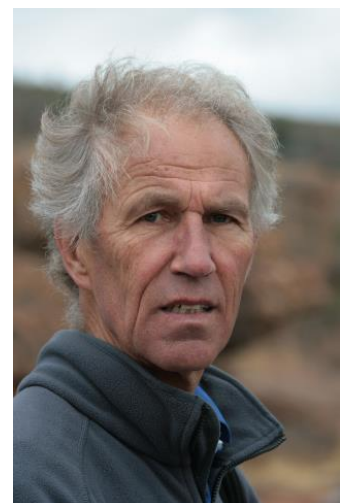
In de workshop verzorg ik inleidingen en doe ik verslag van het wetenschappelijk onderzoek naar doodsangst. Opvallend genoeg is er veel onderzoek gedaan naar de beleving en houding ten aanzien van de dood, maar zijn de resultaten daarvan buiten de klinische sector gebleven. Daarnaast maak ik veel gebruik van vaardigheidsonderwijs. Dat helpt de theoretische kennis in de praktijk te brengen en interventies te oefenen.

2. Passie (hoofd)docenten

Deze module wordt verzorgd door Dr. Quin van Dam: Klinisch psycholoog, psychoanalyticus, supervisor NVP en NVPP, en werkzaam in eigen praktijk te Reeuwijk.

Het is leuk en boeiend cursisten te enthousiasmeren, hen meer oog te laten krijgen voor de belevingswereld van patiënten, en die beter aan te voelen en te begrijpen.

Cursisten wil ik vooral aanmoedigen om op een flexibele niet dogmatische wijze gebruik te maken van wat zij geleerd hebben, nieuwsgierig te zijn en te vertrouwen op hun intuïtie. Ik leer de cursisten de mogelijkheden tot verandering van patiënten niet te overschatten, maar ook de beperkingen van patiënten te onderkennen, en hen te helpen die te accepteren en te hanteren.

Van de interacties met cursisten, hun wijze van denken en beleven, de kritische vragen en opmerkingen leer ik zelf ook veel: "Teaching is learning twice". Mijn aanpak en lesprogramma vernieuw ik regelmatig door gebruik te maken van de feedback van de cursisten, erover te lezen, cursus te volgen en nieuwe benaderingen uit te proberen.

3. Instapniveau deelnemers

De module is ontwikkeld voor GGZ-medewerkers zoals: POH-ggz, SPV, (GZ en KP) psychologen, psychotherapeuten, psychiaters, vaktherapeuten en zij die daarvoor in opleiding zijn.

De cursus is erop gericht deelnemers te helpen om bij het gesprek over de dood de eigen belemmeringen te herkennen, deze te overwinnen en gespreksvaardigheden te ontwikkelen. Daarnaast leren zij de aandacht te geven aan belangrijke factoren zoals spijt over wat niet gelukt is in het leven en wat is nog mogelijk in resterende tijd.

De volgende competities worden ontwikkeld:

Van toepassing	Competentie	Percentage
√	Vakinhoudelijk/klinisch handelen	40%
	Communicatie	
	Samenwerking	
	Organisatie	
	Maatschappelijk handelen	
√	Kennis en wetenschap	40%
√	Professionaliteit	20%

4. Opleidingslocatie

RINO Zuid
Vitruviusweg 2
5624 AD EINDHOVEN
Tel: 085 890 2200

5. Data, tijden en onderwerpen per ontmoeting

	Datum	Tijd	Onderwerp	Docent(en)
1	10-12-2020	09.30 – 12.30	Inleiding, belemmeringen, oefenen, literatuur	Quin van dam
		13.30 – 16.30	Casuïstiek, rollenspelen, verbinding met literatuur	Quin van dam

6. Handboek(en)

Tijdens deze module wordt geen gebruik gemaakt van een handboek.

7. Afronding

Er wordt van elke deelnemer een actieve deelname verwacht en 100% aanwezigheid verwacht. Gemiste onderdelen van de module kunnen niet ingehaald worden middels een vervangende opdracht.

8. Evaluatie

RINO Zuid hecht veel waarde aan de kwaliteit van haar onderwijs. Om deze kwaliteit te waarborgen en waar mogelijk te verbeteren, vinden wij het van belang om structureel evaluaties af te nemen bij onze opleidingsdeelnemers: jouw mening telt!

Daarom ontvang je na afloop van iedere ontmoeting een e-mail, met daarin een link naar de digitale evaluatie. Daarnaast ontvang je na afloop van de module een e-mail met een link naar de digitale evaluatie over de gehele module. Wij stellen het zeer op prijs als je de evaluaties in wil vullen.

9. Leeractiviteiten per ontmoeting

9.1 Ontmoeting 1

Datum	Tijd	Docent(en)
10-12-2020	09:30 - 16:30	Quin van Dam

Onderwerpen

- Welke belemmeringen bij de patiënt en de behandelaar?
- Hoe de verschijnselen van doodsangst te herkennen?
- Wat helpt de dood te bespreken met de patiënt en zijn naasten?
- Hoe kan de behandelaar helpen doodsangst te hanteren?

Leerdoelen

De deelnemers beschikken over wetenschappelijke en klinische kennis van de mogelijkheden en belemmeringen bij het bespreken van de dood en de angst daarvoor.

Werkvorm(en):

- Interactieve inleidingen door de docent
- Bespreking literatuur
- Oefeningen en rollenspelen
- Werken met eigen casuïstiek
- Filmbeelden

Vorbereidingen

Voor de ontmoeting lees je:

1. [Artikel 10425](#): Dam, Q.D. van (2019). Doodangst en doodsverlangen bij ouderen. Een existentieel-psychoanalytisch behandelingsperspectief. T.v. Psychoanalyse & haar toepassingen, 24: 115-126
2. [Artikel 10426](#): Dam, Q.D. van (2018). Existentiële doodsangst, een lacune in de psychoanalyse. T. v. Psychoanalyse. 24: 30-43

Voor de ontmoeting maak je:

1. Bedenk een casus waarbij doodsangst speelt. Wat is je vraag bij de casus? Zend je opdracht uiterlijk één week voor de startdatum in via nascholing@rinozuid.nl. Deze opdracht wordt mogelijk gebruikt bij de rollenspellen.
2. Formuleer een stelling of vraag bij de literatuur. Deze vraag hoeft je vooraf niet in te zenden.

Vorbereidingstijd: *circa 2 uur*

Programma:

Tijd	Onderwerp/werkvorm
09:30	Introductie Angst voor de dood en Inleiding docent
10:00	Belemmeringen bij de behandelaar
10:15	Oefening met vragenlijst Angst voor mijn dood.
11:00	<i>Pauze</i>
11:15	Bespreking literatuur
11:45	Vorbereiding casus doodsangst en levenseinde
12:30	<i>Lunchpauze</i>
13:30	Praktijksimulatie: Regiespel en carrouselspel
15:00	<i>Pauze</i>
15:15	Bespreken van verschillende casus en oefenen daarmee.
16:15	Rondvraag en afsluiting

10. Literatuuroverzicht

10.1 *Verplichte literatuur*

[Artikel 10425](#): Dam, Q.D. van (2019). Doodangst en doodsverlangen bij ouderen. Een existentieel-psychoanalytisch behandelingsperspectief. T.v. Psychoanalyse & haar toepassingen, 24: 115-126

[Artikel 10426](#): Dam, Q.D. van (2018). Existentiële doodsangst, een lacune in de psychoanalyse. T. v. Psychoanalyse. 24: 30-43

10.2 *Aanbevolen literatuur*

Irvin Yalom (2008) Tegen de zon inkijken. Uitg: Amsterdam: Balans